

Vantolka och sätt inte Palmes solidaritet mot nationell välfärd!

Sedan socialdemokratiska tidskriften *Tiden* 2/2019 meddelade att den internationella bevakningen skulle reduceras, har en ström av artiklar publicerats om att arbetsrörelsens intressen och gemenskap satts på undantag och måste prioriteras. Två år senare (2/2021), försökte till exempel chefredaktören Payam Moula teoretisera detta med att det inte var okej med internationellt engagemang – inklusive flyktingmottag – som gick ”emot LO-kollektivets materiella insatser” och ”det goda och jämlika samhället”. Efter danska valet 2022 förtydligade han sig med mottot ”de danska socialdemokraterna gör något rätt”. Och i de nyss utkomna temanumret 3/2023 om ”gemenskap” inleder tankesmedjan *Tidens* chef Johan Sjölander med betydelsen av det lokala, av brittiska ”Blue Labour” insikter och av ett ”nationellt projekt” som kan förena oss – varefter Moulas försök till teoretisering förfinas av professor Lars Trägårdh.

Enligt Trägårdh beror den sociala segregeringen och politiska polariseringen i Sverige på att ”berättelsen” om Per Albin Hanssons folkhem inte bara försvagats av nyliberalismen utan även av Dag Hammarskjölds och i synnerhet Olof Palmes ”moraliska stormakt”. Medan folkhemmet beskrivs som medborgerlig ömsesidighet på grundval av skötsamt arbete och statlig välfärd som begränsas av skatteuttag inom en demokratisk nationalstats gränser, associeras den ”moraliska stormakten” med gränslöshet, universella och juridiskt bindande mänskliga rättigheter, osjälviskhet och välgörenhet samt bistånd till civilsamhället. Slutsatsen är att när ”narrativen” konfronterades under flyktingvågorna blev vänstern svarslös, Nu måste den prioritera ett ”folkhemmet 2.0”.

Trägårdhs mytologiska historieskrivning är emellertid skruvad och slutsatsen absurd. I berättelsernas värld saknas de materiella förutsättningar som gjorde folkhemspolitiken möjlig men sedan krävde internationell solidaritet.

Folkhemmet var realistiskt när det fanns nationellt handlingsutrymme att kombinera keynesiansk välfärdspolitik (inklusive stöd till bönderna) med avtal mellan arbetsgivarna och facket för kollektivavtal, arbetsfred och tillväxt. Detta hindrades inte ens av Hitler, han behövde våra varor.

Men efter kriget ändrades förutsättningarna. Det kalla krigets imperier hotade folkhemmet och tillväxten. Borgerligheten svarade att Sverige måste följa USA och NATO, men Tage Erlander och Palme pekade på ett alliansfritt alternativ. Frihetskampen i Syd skapade många rörelser och stater som förenade nationsbygge och internationalism. Hoten mot dem liksom det svenska samhällsbygget kunde stävjas genom partnerskap och FN-samarbete om att tämja stormakter och storföretag med internationella spelregler, såsom valutasamarbete och frihandel, nedrustning och mänskliga rättigheter. Detta var också en fråga om moral, men inte om gränslös välgörenhet utan om humanism, stöd och solidaritet med människors möjligheter att försvara sina intressen och gemenskaper och bygga en bättre värld – på samma sätt som sympatiätgärder för kollektivavtal. Så fick även frihetskämparna ett alternativ till Sovjet och Kina. Det lyckades. Och Sverige blomstrade.

Commented [OT1]: <https://www.dagensarena.se/opinion/de-danska-socialdemokraterna-gor-nagonting-ratt/>

Commented [OT2]: https://sv.wikipedia.org/wiki/Blue_Labour

Commented [OT3]: https://sv.wikipedia.org/wiki/Lars_Tr%C3%A4g%C3%A5rdh

Commented [OT4]: Jämför: <https://www.aftonbladet.se/kultur/bokrecensioner/a/G1egJQ/individualism-ar-inte-svenskens-arv>

Men förutsättningarna ändrades igen. Kapitalet blev rörligare och produktionen global. Tillväxt i Syd och högre oljepriser ledde inte till en utveckling som i lika mån främjade svensk export. Så utrymmet för nationell keynesianism och välfärdspolitik minskade. Palme och Willy Brandt förstod att keynesianism därför måste bli global, med en **Ny Internationell Ekonomisk Världsordning**, **Partnerskap mellan Nord och Syd** och demokratisering. Men det var den globala nyliberalismen som segrade. Och det "tredje vägens" (s)-ledare som anpassade sig, inklusive Göran Persson.

Nu har demokrativågen i Syd och Öst brutits ned. Klimatet hotas. Allt fler måste fly. Multipolära konflikter och högernationalism breder ut sig. Men anpassning är ingen lösning. Kriserna är globala. För att bygga mer jämlik gemenskap här hemma måste Palmes solidaritet förnyas, inte skrotas.

Olle Törnquist,

Professor emeritus i Politik och Utveckling vid Universitetet i Oslo, tidigare Uppsala

Commented [OT5]: https://en.wikipedia.org/wiki/New_International_Economic_Order

Commented [OT6]: https://en.wikipedia.org/wiki/Brandt_Report